

TEORIA WYBORU KONSUMENTA

1

Ekonomiczne postawy

- ▶ Arystoteles (*Polityka*) – dwie postawy wobec gromadzenia dóbr
 - ▶ W celu zapewnienia odpowiedniego poziomu życia
 - ▶ Gromadzenie bez ograniczeń- celem sam fakt posiadania

- ▶ John Stuard Mill - homo economicus, racjonalność i pragnienie bogactwa

- ▶ Racjonalność zachowań
[Tyszka T. (red.), Psychologia ekonomiczna, s. 39-75]

▶ 2

Zasady ekonomii

- ▶ Ludzie są zmuszeni dokonywać wyborów
- ▶ Kosztem jest to z czego musisz zrezygnować, aby osiągnąć swój cel
- ▶ Ludzie reagują na bodźce

[Mankiw, Taylor, Mikroekonomia, 2009]

▷ 3

Zachowanie racjonalne – wewnętrznie spójne, logiczne postępowanie zmierzające do maksymalizacji satysfakcji jednostki osiąganey z konsumpcji (użyteczności).

Założenia:

- ▶ konsument przejawia pewne potrzeby i potrafi je określić
- ▶ konsument jest w stanie dokonać wartościowania swych potrzeb – od najbardziej do najmniej intensywnie odczuwanych
- ▶ jednostka dokonuje wyboru w celu maksymalizacji własnej satysfakcji (zadowolenia, użyteczności)
- ▶ w okresie analizy preferencje konsumenta nie zmieniają się

▷ 4

I. Teoria użyteczności

- ▶ zakłada wymierność użyteczności, możliwość jej wyrażenia w liczbach bezwzględnych, przez przypisanie określonej liczby „utyli” (jednostek użyteczności) każdemu z dóbr.
- ▶ Jest to tzw. teoria kardynalna (*cardinal utility*).

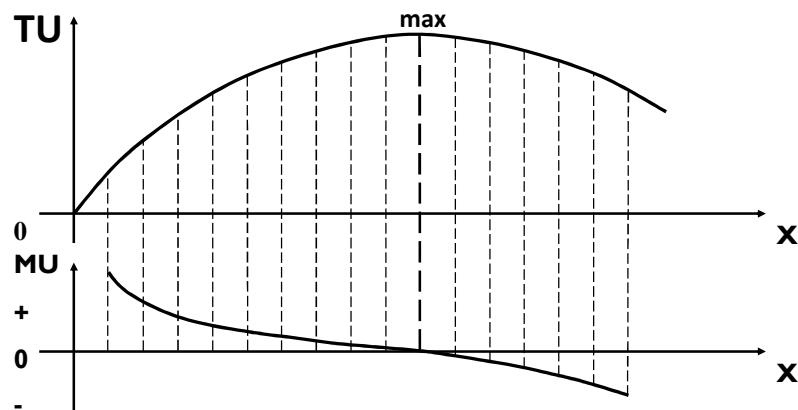
▷ 5

- ▶ **użyteczność całkowita** (*total utility - TU*) –
satisfakcja uzyskiwana z konsumpcji (użytkowania) danej ilości określonego dobra (koszyka dóbr)
- ▶ **użyteczność krańcowa** (*marginal utility - MU*) –
przyrost użyteczności całkowitej spowodowany wzrostem konsumpcji dobra o jednostkę

$$MU_X = \frac{dTU_X}{dX}$$

▷ 6

I prawo Gossena - prawo malej cej u yteczno kra cowej mówi, e w miar wzrostu konsumpcji danego dobra jego u yteczno kra cowa spada

▷ 7

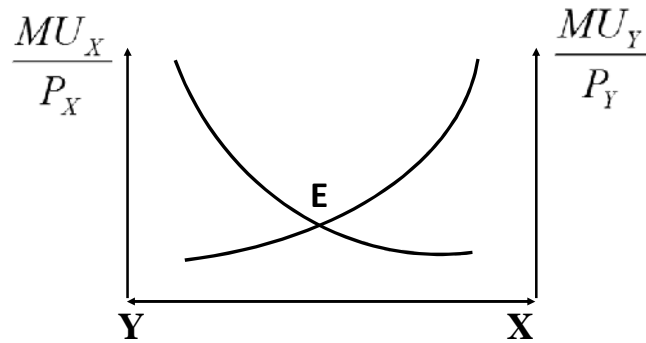
II prawo Gossena – ekwimarginalizmu - dotyczy stanu równowagi konsumenta, a więc osiągnięcia przez niego maksymalnej satysfakcji w ramach dochodu, którym dysponuje.

➤ Konsument osiąga stan równowagi, gdy w pełni wydając swoje dochody uzyskuje jednakową użyteczność krańcową w przeliczeniu na jednostkę pieniężną z każdego zakupowanego dobra.

➤ Dopóki użyteczność krańcowa w przeliczeniu na jednostkę jest różna, konsument jest w stanie osiągnąć wyższy poziom użyteczności całkowitej przesuując dochody między alternatywnymi dobrami.

▷ 8

$$\frac{MU_X}{P_X} = \frac{MU_Y}{P_Y} \implies \frac{MU_X}{MU_Y} = \frac{P_X}{P_Y}$$

Równowaga jest osiągnięta, gdy dwie krzywe użyteczności krańcowych w przeliczeniu na jednostkę pieniężną przecinają się.

▷ 9

II. Teoria krzywych obojętności (*ordinal utility theory*)

- ▶ dochód konsumenta
- ▶ ceny dóbr
- ▶ gusty konsumenta - szeregowanie koszyków dóbr wg stopnia satysfakcji (względne porównania użyteczności)
- ▶ założenie behawioralne: spośród koszyków dóbr osiągalnych przy danym dochodzie konsument wybiera ten, który przynosi mu największą satysfakcję

▷ 10

Ograniczenie budżetowe opisuje różne koszyki dóbr dostępne dla konsumenta (dochód i ceny)

$$M = P_X \cdot X + P_Y \cdot Y$$

➤ wskazuje maksymalną ilość jednego dobra, którą możemy nabyć przy określonej nabywanej ilości drugiego dobra

▷ 11

Równania kierunkowe

$$\frac{\Delta Q_y}{\Delta Q_x} = -\frac{p_x}{p_y} \quad \text{oraz} \quad \frac{\Delta Q_x}{\Delta Q_y} = -\frac{p_y}{p_x}$$

Rezultaty:

- ▶ **współczynnik kosztów zamiany jednego dobra drugim** odpowiada na pytanie z ilu jednostek dobra Y należy zrezygnować, aby zwiększyć spożycie dobra X o jednostkę (lub odwr.)
- ▶ **maksymalne ilości spożycia dobra X w warunkach rezygnacji z dobra Y** ($\frac{M}{P_x}$)

12 ▷

Przykład:

student może wydać swój tygodniowy dochód (50 j.p.) na posiłki (5 j.p.) lub kino (10 j.p.)

Posiłki Q_p	Wydatki na posiłki	Filmy Q_f	Wydatki na filmy
0	0	5	50
2	10	4	40
4	20	3	30
6	30	2	20
8	40	1	10
10	50	0	0

13

Linia budżetowa

14

↳ linia budżetowa (BL) wskazuje na substytucyjność dóbr

↳ nachylenie linii pokazuje ile trzeba poświęcić filmów w zamian za zjedzenie jeszcze jednego posiłku

↳ relacja wymienna między posiłkami i filmami jest stała wzdłuż danej linii budżetowej (linia prosta)

↳ nachylenie linii zależy jedynie od stosunku cen obu dóbr

$$-\frac{P_p}{P_f}$$

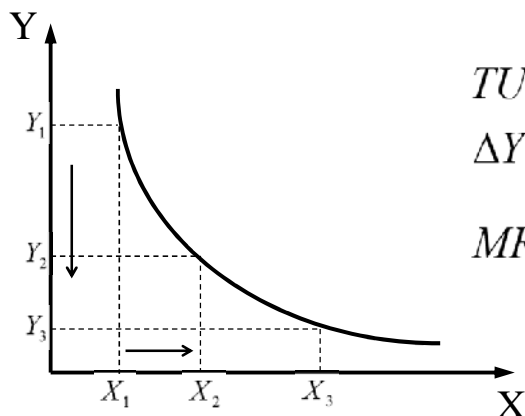
▷ 15

Krzywa obojętności

pokazuje wszystkie kombinacje dwóch dóbr dające konsumentowi taką samą całkowitą użyteczność.

- ▶ ujemne nachylenie
- ▶ spłaszczanie się w miarę przesuwania się wzdłuż w prawo (krajowa stopa substytucji)
- ▶ krzywe obojętności nie mogą się przecinać

▷ 16

$$TU = const.$$

$$\Delta Y \cdot MU_Y = \Delta X \cdot MU_X$$

$$MRS = \frac{\Delta Y}{\Delta X} = -\frac{MU_X}{MU_Y}$$

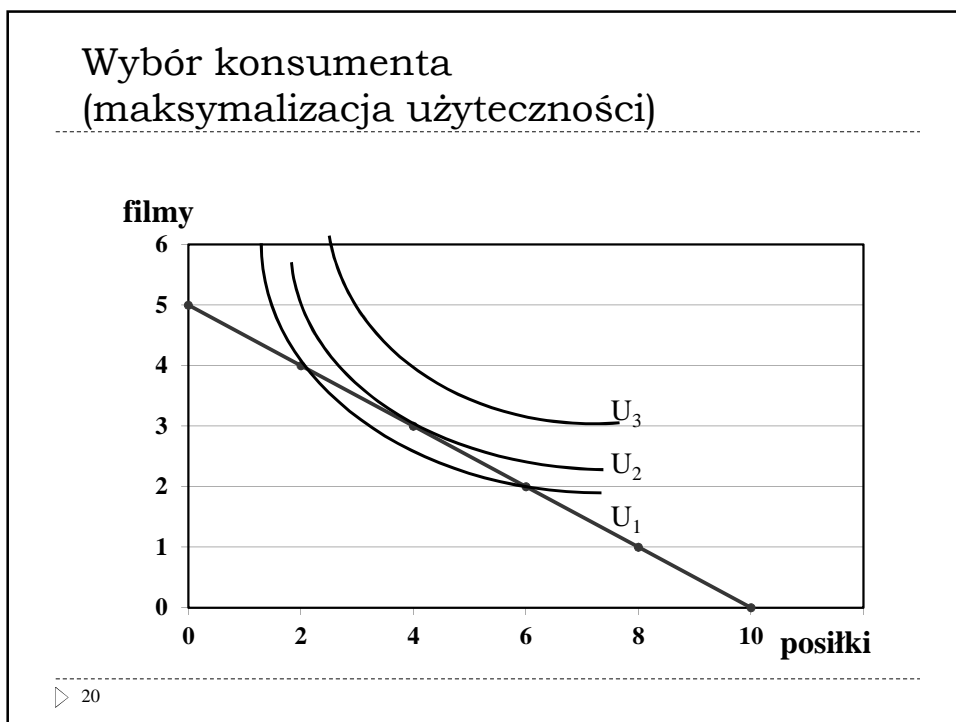
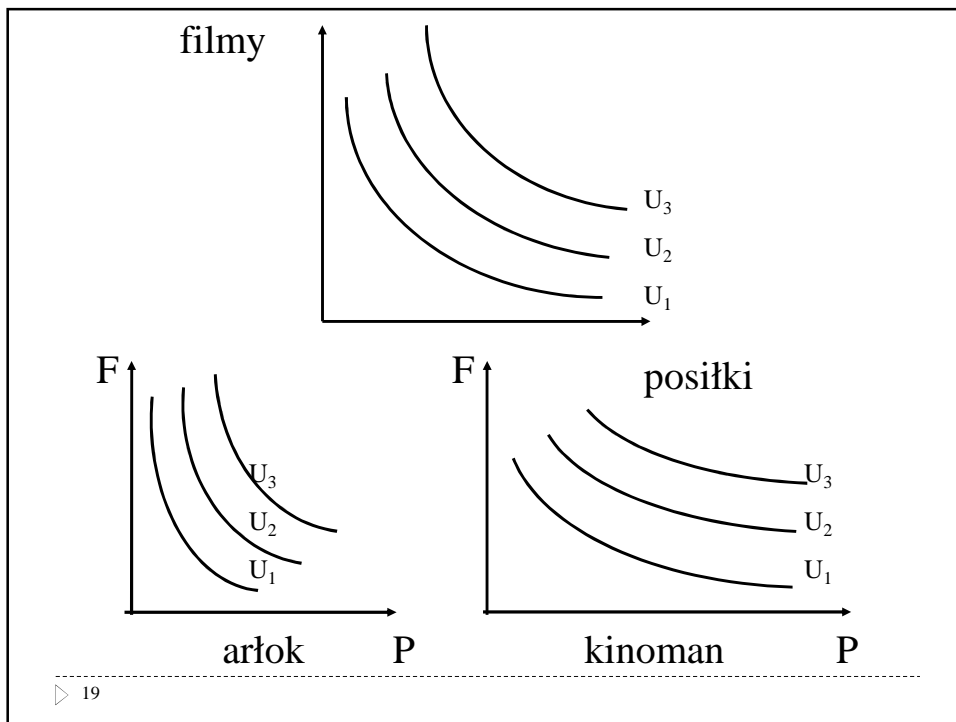
Krańcowa stopa substytucji – ilość jednego dobra zastępowanego jednostką dobra drugiego, gdy zmieniają się ich proporcje ilościowe, ale poziom satysfakcji całkowitej nie zmienia się (konsument pozostaje na tej samej krzywej obojętności)

▷ 17

Gusty konsumenta ujawniają malejącą krańcową stopę substytucji, gdy przy stałej użyteczności dodatkowe jednostki jednego dobra można pozyskiwać kosztem coraz mniejszych ilości drugiego dobra.

Krańcowa stopa substytucji filmów posiłkami to liczba filmów, z których musi zrezygnować konsument, jeśli chce zwiększyć o jednostkę liczbę posiłków, nie zmieniając łącznej użyteczności.

▷ 18

Maksymalizację satysfakcji

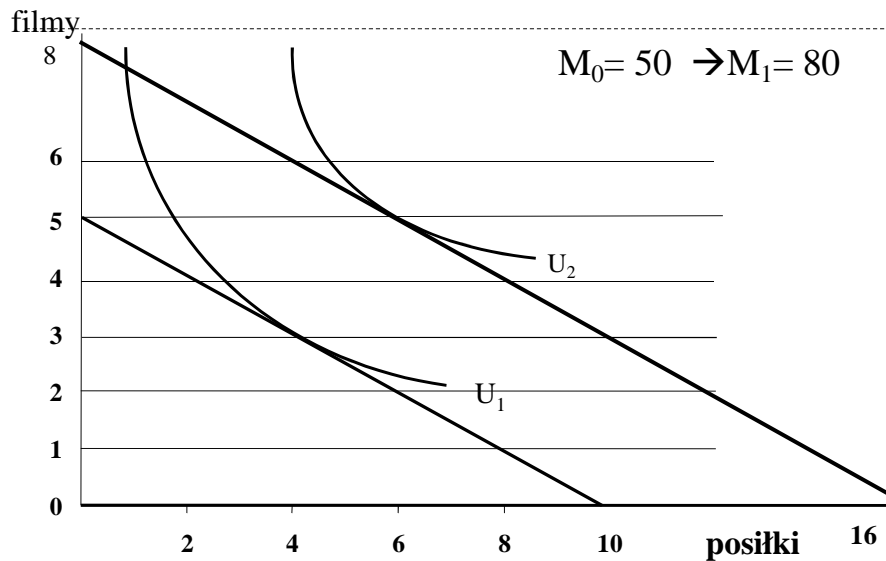
przy danym dochodzie i cenach rozpatrywanych dóbr zapewnia konsumentowi kombinację dóbr leżącą w punkcie styczności linii budżetowej z najdalej od środka układu położoną krzywą obojętności.

✓W punkcie styczności obie krzywe mają jednakowe nachylenie.

✓**Nachylenie krzywej obojętności jest równe krańcowej stopie substytucji (MRS).**

▷ 21

Dostosowanie do zmian dochodu

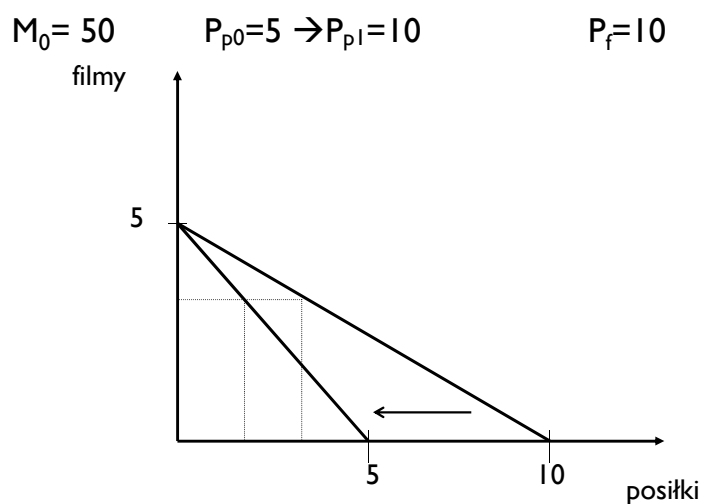
▷ 22

Znaczenie dóbr

- ▶ żywność jest dobrem niższego rzędu (podstawowym), choć wielu konsumentów może ją traktować jako dobro normalne podstawowe
- ▶ rozrywka - dobrem luksusowym
- ▶ zmiana priorytetów konsumpcji wraz ze wzrostem dochodu wynika z elastyczności dochodowej badanych dóbr
- ▶ ścieżka wzrostu dochodu

▷ 23

Dostosowania do zmian cen

▷ 24

Konsekwencje zmiany ceny

- ▶ EFEKT SUBSTYTUCYJNY - dostosowanie popytu do zmiany relacji cen (-)

- ▶ EFEKT DOCHODOWY –
dostosowanie popytu do zmiany realnego dochodu
(- dobra normalne; + dobra niższego rzędu)

▷ 25

- ▶ Wzrost ceny dobra obrazujemy coraz to nowym punktem równowagi konsumenta (krzywa cena-konsumpcja).
- ▶ Wielkości popytu na dobro i odpowiadające im ceny dobra są podstawą wyznaczenia krzywej popytu indywidualnego konsumenta (gospodarstwa domowego).
- ▶ Krzywa popytu rynkowego jest sumą popytów indywidualnych wszystkich konsumentów.

▷ 26

Teoria I i II – wspólne wnioski

► Teoria krzywych obojętności prowadzi do identycznych warunków równowagi konsumenta jak w teorii użyteczności krańcowej.

$$\frac{\Delta Y}{\Delta X} = -\frac{MU_X}{MU_Y}$$

$$\frac{\Delta Y}{\Delta X} = -\frac{P_X}{P_Y}$$

$$\frac{MU_X}{MU_Y} = \frac{P_X}{P_Y}$$

$$\frac{MU_X}{P_X} = \frac{MU_Y}{P_Y}$$

► 27

Utrudnienia w racjonalnym podejmowaniu decyzji:

- Ograniczenie suwerenności konsumenta
- Ograniczenie przejrzystości rynku
- Zachowania nierynkowe (zwyczajowe i instynktowne)
- Jednym z elementów ograniczających działanie prawa malejącej użyteczności krańcowej są zmiany poziomu życia konsumentów i nowe rodzaje konsumpcji: luksusowa, prestiżowa i snobistyczna.

► 28

Wymiar czasowy zmiennych

- ▶ **Strumienie** (flows) – odnoszone do okresów
- ▶ **Zasoby** (stocks) – przypisane momentom czasu
- ▶ **Zmienne parametryczne**

29 ▷

Zmienne ekonomiczne, wśród których wyróżnić możemy strumienie i zasoby to m.in.:

Koszty produkcji (\mathbf{TC}_t), Produkcja (\mathbf{q}_t),
Dochody ludności (\mathbf{m}_t), Stan zapasów produkcji gotowej (\mathbf{z}_t),
Wydatki konsumpcyjne (\mathbf{C}_t), Stan oszczędności (\mathbf{S}_t)

▶ **Równanie stanu zasobu na koniec okresu t:**

$$\mathbf{y}_t = \mathbf{y}_{t-1} + \mathbf{sp}_t - \mathbf{so}_t$$

gdzie:

y_t – stan zasobu na koniec okresu t

sp_t – strumień przyływu w okresie t

so_t – strumień odpływu w okresie t

30 ▷

➤ **Równanie przyrostu zasobu w okresie t:**

$$\Delta y_t = y_t - y_{t-1} = sp_t - so_t$$

➤ **Równanie stanu aktywów netto GD**

$$a_t = a_{t-1} + m_t - c_t,$$

gdzie:

a_t – stan aktywów netto na koniec okresu t,

m_t – dochody GD w okresie t,

c_t – konsumpcja w okresie t.

b_t – stan aktywów brutto GD na koniec okresu t,

kr_t – stan zobowiązań kredytowych GD na koniec okresu t (również jako stan zadłużenia : db_t)

$$a_t = b_t - kr_t$$

31 ▷

Przypadki ograniczeń budżetowych GD:

przypadek I:

$$\text{jeśli } s_t = 0 \text{ to } \Delta b_t = \Delta kr_t \text{ i } m_t = c_t$$

przypadek II:

$$\text{jeśli } s_t > 0 \text{ to } \Delta b_t > \Delta kr_t \text{ i } m_t > c_t$$

przypadek iii:

$$\text{jeśli } s_t < 0 \text{ to } \Delta b_t < \Delta kr_t \text{ i } m_t < c_t$$

32 ▷

Dziękuję za uwagę